

รางวัลเกียรติยศเลิศรัฐ ประจำปี 2568

กรมพัฒนาที่ดิน

แบบฟอร์มรายงานผลการดำเนินการ

อธิบายผลการดำเนินการตามข้อคำถาม จำนวนรวมไม่เกิน 20,000 ตัวอักษร ทั้งนี้ จะพิจารณาจากรายละเอียดในเอกสารตามแบบฟอร์มที่กำหนดนี้เป็นหลักเท่านั้น

มิติที่ 1 การเป็นองค์กรต้นแบบ

1. ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2565 - 2567) หน่วยงานได้รับรางวัลอะไรบ้าง (ทั้งรางวัลภาครัฐ และรางวัลที่จัดโดยองค์กรอื่นทั้งในระดับประเทศและระดับสากล)

ชื่อรางวัล/ประเภทรางวัล	หน่วยงานที่มอบรางวัล	ปีที่ได้รับรางวัล
รางวัลบริการภาครัฐ	สำนักงาน ก.พ.ร.	2565-2567
รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	สำนักงาน ก.พ.ร.	2565-2567
รางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ 4.0	สำนักงาน ก.พ.ร.	2565-2567
ผลประเมินองค์กรคุณธรรม ระดับคุณธรรมต้นแบบ	คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	2565
- รัฐบาลดิจิทัลด้านการใช้ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ - ชุดข้อมูลเปิดทรงคุณค่า - รัฐบาลดิจิทัลด้านการเปิดเผยข้อมูลผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ	สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)	2565-2567 2565 2566
องค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง (ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ระดับดี และด้านการเบิกจ่าย ระดับดีเด่น)	กรมบัญชีกลาง	2565-2566
รางวัล "องค์กรคนดี" และ "องค์กรส่งเสริมคนดี คนเก่ง คนกล้า"	คณะกรรมการการอุดมศึกษาฯ วุฒิสภา	2565
รางวัลคุณธรรมอวอร์ด	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	2566
รางวัล Glinka World Soil Prize 2024	องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และสหพันธ์รัฐรัสเซีย	2567
2023 Most Outstanding Principal Investigator Asian Food and Agriculture Cooperation Initiative (AFACI)	Asian Food and Agriculture Cooperation Initiative (AFACI)	2567
รางวัลโล่เกียรตินิตยศ Saint Francis of Assisi Award	คณะกรรมการการศาสนาฯ วุฒิสภา	2567
ระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต ระดับ ดีเยี่ยม	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ	2567

2. ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานมีปัญหา อุปสรรค โอกาสและความท้าทายอย่างไร (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

ปัญหาอุปสรรค 1) กรมพัฒนาที่ดิน (พด.) มี Generation Gap ของบุคลากรและเครือข่ายหมอดินอาสา การเตรียมความพร้อมบุคลากรรองรับการเปลี่ยนแปลง และการขาดแคลนบุคลากรบางสายงาน โดยเฉพาะด้าน Data Science **2)** การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการ ยังไม่เต็มรูปแบบทุกบริการ รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์บางส่วนไม่รองรับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัลแบบฉับพลัน **3)** การเกิดช่องว่างของงานวิจัยกับการนำไปใช้ประโยชน์รวมทั้งการเชื่อมโยงกับผลลัพธ์และผลกระทบ **4)** ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง รองรับกับปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งโครงการเดิมยังเป็น Top Down ไม่เหมาะสมกับปัญหาในบางพื้นที่ **5)** ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนงานตามภารกิจในระดับพื้นที่ เช่น แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล **6)** การปรับการทำงานให้ก้าวทันต่อการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการองค์การรูปแบบใหม่ Agile Organization **7)** เกษตรกรรุ่นเก่ายังยึดติดกับการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมทำให้ขาดการยอมรับในเทคโนโลยีและคำแนะนำต่าง ๆ และ **8)** การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ที่ดิน ความเสื่อมโทรมของที่ดิน การชะล้างพังทลายของดิน ภัยพิบัติ และการขยายตัวของพื้นที่เมือง ส่งผลต่อคุณภาพดิน ระบบนิเวศ และความมั่นคงทางอาหารในระยะยาวเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของ พด.

โอกาสความท้าทาย (1) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้และใช้เทคโนโลยีทันสมัย ทำให้ พด. ต้องพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ช่วยให้เกษตรกรเป็น Smart Farmers **(2)** ความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรนานาชาติ สนับสนุนงานวิจัย พัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี และวิเคราะห์ทดสอบให้เป็นมาตรฐานสากล ช่วยทำงานของ พด. มีประสิทธิภาพ **(3)** นโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น BCG Economy, Carbon Credit, Zero Waste, Smart Farming, แปลงใหญ่ เป็นโอกาสในการร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาที่ดินเชิงนโยบาย นำไปสู่การปรับกลยุทธ์เชิงรุก เกิดโครงการเรือธงและโครงการริเริ่มใหม่ **(4)** พฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคใส่ใจเรื่องสุขภาพ ต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นโอกาสให้ พด. ขยายการยกระดับเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และ **(5)** แนวโน้มการตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสีเขียว และแนวคิดความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) เป็นโอกาสใช้ Soil Organic Carbon (SOC) Monitoring System สร้างมูลค่าจากการบริหารจัดการทรัพยากรดิน

3. ที่ผ่านมาหน่วยงานมีการวางแผนยุทธศาสตร์ หรือแนวทางในแก้ไขปรับปรุง และวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อตอบสนองต่อปัญหา อุปสรรค โอกาสและความท้าทายตามที่ระบุไว้ในข้อ 2) อย่างไร (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พด. วางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองปัญหา อุปสรรค โอกาสและความท้าทาย จัดทำแผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (2566 – 2570) เมื่อใช้แผนดังกล่าวไประยะหนึ่ง ด้วยสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พด. ได้พัฒนารูปแบบใหม่สำหรับวางแผนยุทธศาสตร์ระยะสั้น คือ โครงการสำคัญ (Flagship Project) ระยะกลาง (แผนปฏิบัติราชการฉบับปรับปรุง 5 ปี พ.ศ.2566-2570) และระยะยาว (ทิศทางการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 12 ปี พ.ศ.2568-2580) โดยแผนปฏิบัติราชการฉบับปรับปรุง 5 ปี กำหนดแนวทาง ดังนี้ **1) ดำเนินการเชิงรุกเพื่อบูรณาการแผนการใช้ที่ดิน** ร่วมกับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลด้านดินและแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ถูกนำไปใช้ได้จริง เกิดการส่งเสริมเกษตรมูลค่าสูงในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุ่งเน้นการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ พัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่ ป้องกันภัยพิบัติ และสร้างความยั่งยืน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

2) **ยกระดับบริการงานพัฒนาที่ดิน** ขยายช่องทางการให้บริการด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลและความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานการบริการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้รวดเร็วและแม่นยำ และสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านจากเกษตรดั้งเดิมสู่เกษตรสมัยใหม่โดยเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เป็นหมอดินอาสา 3) **ขยายผลการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและนวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีผลลัพธ์เป็นรูปธรรม ขยายผลไปยังผู้ใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน (Research Utilization) โดยพัฒนาศักยภาพนักวิจัย เพื่อบริการกับแผนด้านวิทยาศาสตร์วิจัยของประเทศ 4) **ปรับระบบงานและบุคลากร** สร้างระบบการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอก เพื่อจัดการปัญหาเฉพาะพื้นที่ และการพัฒนาแนวทางจัดการความรู้ให้ชัดเจน ครอบคลุมและต่อเนื่อง เพื่อถ่ายทอดทั้งภายในองค์กร และสู่เกษตรกร ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้าถึงง่าย ลดปัญหาช่องว่างระหว่างรุ่น (generation gap)

รวมทั้งแผนดังกล่าวนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนผู้บริหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแล ติดตามผลการปฏิบัติราชการ การดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้ วิสัยทัศน์ (Vision) “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570”

4. ให้งานแสดงผลความสำเร็จที่โดดเด่น ที่สามารถเป็นต้นแบบและเป็นแนวปฏิบัติให้กับหน่วยงานอื่นนำไปใช้ประโยชน์ได้ อย่างน้อย 3 เรื่อง (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร/ผลงาน)

ผลงานเรื่องที่ 1 เรื่อง หมอดินอาสาไทยต้นแบบการบริหารจัดการดินระดับโลก พด. เห็นความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรในการจัดการดินและน้ำในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และยั่งยืน จึงริเริ่มโครงการ “หมอดินอาสา” ขึ้นในปี 2538 เพื่อสร้างผู้นำด้านพัฒนาที่ดิน โดยส่งเสริมองค์ความรู้ด้านดินผ่านหลักสูตรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทุกปี เช่น การประเมินและวิเคราะห์ดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพทางดิน และการใช้มาตรการปรับปรุงดินที่เหมาะสมกับสภาพดินเป็นต้น รวมถึงสนับสนุนเทคโนโลยีการจัดการดินและน้ำ เช่น ชุดวิเคราะห์ดินภาคสนาม สารเร่ง ชุปเปอร์พด. เมล็ดพันธุ์พืชปรับปรุงดิน และกล้าหญ้าแฝก เป็นต้น จนถึงปัจจุบัน มีหมอดินอาสา 77,871 คนกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในระดับพื้นที่ โดยเป็นทั้งผู้นำเกษตรกรในชุมชนและผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐกับเกษตรกรผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน 2,427 ศูนย์และแปลงสาธิตการจัดการดินของหมอดินอาสาในแต่ละชุมชน แต่ละปี มีเกษตรกรและประชาชนเข้ามามีศึกษาดูงานมากกว่า 1,000,000 คนทั่วประเทศ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจแก่หมอดินอาสาที่อุทิศตนในการทำงาน พด. จึงได้ประกาศให้วันที่ 10 กุมภาพันธ์ของทุกปีเป็น “วันหมอดินอาสา” เพื่อยกย่องบทบาทสำคัญของเครือข่ายหมอดินในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

จากความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) จึงนำแนวคิดโครงการหมอดินอาสาของไทยไปพัฒนาเป็นโครงการหมอดินโลก (Global Soil Doctors Program) ขยายผลมากกว่า 20 ประเทศทั่วโลก โดย พด. สนับสนุนชุดวิเคราะห์ดินเพื่อการขยายผลในประเทศเหล่านี้ พร้อมทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับประเทศในเอเชียในการจัดตั้งหมอดินอาสา โดยเฉพาะลาวและกัมพูชา ที่จัดตั้งหมอดินอาสาเรียบร้อยแล้ว ซึ่งทั้งสองประเทศ นอกจากปัญหาของทรัพยากรที่ดินแล้ว เกษตรกรที่ยังต้องพึ่งพาทรัพยากรดินและน้ำเป็นหลักเช่นเดียวกับประเทศไทย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยีการจัดการดินผ่านหมอดินอาสา จึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตของเกษตรกรในภูมิภาคนี้มายาวนาน ด้วยเหตุนี้ ในปี 2567 พต. ได้รับ Glinka World Soil Prize ซึ่งเป็นรางวัลระดับโลกบนเวที FAO ที่สะท้อนความสำเร็จในการจัดการดินผ่านโครงการหมอดินอาสา สร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่และเกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง

ผลงานเรื่องที่ 2 เรื่อง การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม Zoning by Agri – Map โครงการสำคัญที่เป็นนโยบายเชิงประจักษ์ระดับประเทศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ทุกหน่วยงานภายใต้กระทรวงฯ บูรณาการงานร่วมกัน พต. ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการดำเนินงาน เริ่มต้นจากการใช้เครื่องมือสำคัญในการวางแผนและบริหารจัดการภาคการเกษตรอย่างแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management) หรือ Agri-Map แผนที่บริการภาครัฐที่ทุกคนสามารถเข้าถึงในการตรวจสอบสภาพพื้นที่เพื่อตัดสินใจปลูกพืชที่ให้ผลผลิตดี ลดการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น โดย Agri-Map รวบรวมข้อมูลดิน น้ำ สภาพภูมิอากาศ และปัจจัยสำคัญด้านการเกษตรจากหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อระบุศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับการผลิตสินค้าทางการเกษตร ตั้งแต่พื้นที่ที่มีความเหมาะสมการผลิตสูง (S1) ปานกลาง (S2) เล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติด้วยโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri – Map) ในปี 2559 มีเป้าหมายปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map และปัจจุบันปรับเปลี่ยนการผลิตแล้ว 1,058,610 ไร่ เกษตรกรได้รับประโยชน์ 154,481 ราย โดย พต. พัฒนาที่ดินด้วยการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับโครงสร้างที่ดินให้เหมาะสม และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกปลูกพืชที่เหมาะสมกับที่ดินและสภาพตลาด ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานร่วม อาทิ พันธุ์ปลา พันธุ์พืช ปลูกหม่อน และหญ้าอาหารสัตว์ เป็นต้น ผลประเมินโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ปี 2567) เปรียบเทียบการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสม ปี 2560 และปี 2566 เกษตรกรมีผลตอบแทนสุทธิที่เพิ่มขึ้น 5,511.41 บาทต่อไร่ต่อปี (ร้อยละ 326.40) โครงการได้รับความสนใจจากเกษตรกร สามารถลดพื้นที่ปลูกข้าวที่วิกฤต แก้ปัญหาข้าวล้นตลาด ราคาข้าวตกต่ำ สร้างผลลัพธ์ในวงกว้างในการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน และเกิดการต่อยอดในพื้นที่ที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาพืชเชิงเดี่ยวเป็นเกษตรผสมผสาน เป็นแปลงต้นแบบในการสืบสานเกษตรกรรม และได้รับรางวัลเลิศรัฐในปี 2561 และรางวัลขยายผลในปี 2563

ผลงานเรื่องที่ 3 เรื่อง การบริหารจัดการดินเสื่อมโทรม พต. จัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน (Land Degradation Neutrality: LDN) เพื่อกำหนดมาตรการการจัดการดินเสื่อมโทรมในระดับพื้นที่ เป็นแนวคิดดำเนินงานตามเป้าหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (UNCCD) ที่ผนวกกับเป้าหมาย SDGs ตัวชี้วัดที่ 15.3.1 : **“สัดส่วนของพื้นที่ ดินเสื่อมโทรมเมื่อเทียบกับพื้นที่ ทั้งหมด”** โดยวิเคราะห์ข้อมูลฐานตามตัวชี้วัดดังนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน (Land Use Change: LUC) ผลผลิตภาพของที่ดิน (Land Productivity: LP) และการสะสมอินทรีย์คาร์บอนในดิน (Soil Organic Carbon Stock: SOC Stock) เพื่อประเมินพื้นที่ความเสื่อมโทรมของที่ดิน และกำหนดมาตรการป้องกัน ลดผลกระทบและฟื้นฟูปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดิน ในปี 2573 จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของที่ดินเพิ่มขึ้น หรือ No Net Loss โดยมีผลงานตั้งแต่ปี 2564-2568 จัดทำ LDN Baseline **รวม 55 จังหวัด** และมีแผนดำเนินการครอบคลุมทั้งประเทศ ภายในปี 2570 นำไปสู่การพัฒนาโครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่ จากข้อมูล UNCCD Dashboard พบว่า ประเทศไทยมีสถานะความเสื่อมโทรม (ปี 2565) คิดเป็นร้อยละ 26.6 ของพื้นที่ทั้งหมด ข้อมูลดังกล่าวนำไปใช้ในการป้องกัน ฟื้นฟู และลดความเสื่อมโทรมของที่ดินให้กับหน่วยงานอื่นผ่านกลไกของคณะกรรมการ UNCCD ประเทศไทย โดยแผนที่ความเสื่อมโทรมที่ดินนำไปกำหนดเป้าหมายพื้นที่ดำเนินการ

ด้านป่าไม้ ที่ดิน น้ำ ภัยแล้ง และการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและชุมชน และใช้แสดงการบรรลุเป้าหมาย SDGs และการดำเนินงานภายใต้กรอบ UNCCD โดยประเทศไทยเป็น 1 ใน 117 ประเทศที่มีการแสดงผลงานบน UNCCD Dashboard 2022 จาก 197 ประเทศ และอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มความเสื่อมโทรมของที่ดินระดับ LOW จากการจัดอันดับโลก และอยู่ในระดับปานกลางจากการจัดอันดับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระบวนการดำเนินงานของประเทศไทยมีวิธีที่ละเอียดกว่าประเทศอื่นที่ใช้ข้อมูลระดับ Global (Tier1) โดยเพียงอย่างเดียว พต. ได้จัดทำแนวปฏิบัติในการใช้ข้อมูลระดับ Tier2 และ Tier 3 ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บในภาคสนาม และข้อมูลจากการสำรวจระยะไกล โดยใช้เทคนิคการประมวลผลข้อมูลทางด้านระบบ GIS เพื่อประเมินพื้นที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรมของที่ดินในพื้นที่เป้าหมายระดับจังหวัดและรายแปลง ตามแนวทางของ UNCCD และมีการติดตามตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ และได้รับรางวัลเลิศรัฐปี 2567

มิติที่ 2 การพัฒนาจนเกิดผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

5. หน่วยงานได้มีการวิเคราะห์ คาดการณ์ ความท้าทายขององค์กรที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต มีการจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) นำมาใช้ในการวิเคราะห์ (Data Analytics) คาดการณ์และสร้างภาพอนาคตที่มีโอกาสเกิดขึ้นในระยะกลางและระยะยาว ในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ มีการวางยุทธศาสตร์ หรือกำหนด Road Map แนวทางการพัฒนาเพื่อไปตอบโจทย์ความท้าทายเหล่านั้นอย่างไร เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุตามพันธกิจและอำนาจหน้าที่ และตอบสนองตรงตามความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. นำแนวคิดวิเคราะห์ (Data Analytics) มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม ด้วยการสำรวจ เก็บข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินอย่างต่อเนื่อง เกิดฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และชั้นข้อมูลที่มีมูลค่าสูง สังเคราะห์กับข้อมูลภายนอก สถานการณ์ของประเทศและโลก จัดทำเป็นแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทย จำแนกพื้นที่ 153 ล้านไร่ เป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดี 43 ล้านไร่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง 73 ล้านไร่ และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 37 ล้านไร่ นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายแผนปฏิบัติการ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) คือ 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง ร้อยละ 10 สำหรับระยะยาว ได้คาดการณ์ถึงความท้าทาย “การลดลงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่เกษตรกรรมขั้นดี” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารและสินค้าเกษตรคุณภาพสูง ถูกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรม สร้างความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหารและลดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พต. จึงมุ่งเน้นบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม สู่การกำหนดเขตคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร มีเป้าหมายหลักในการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมขั้นดีจำนวน 43 ล้านไร่ และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ป้องกันการครอบครองพื้นที่โดยนายทุนและที่ดินทิ้งร้าง รวมถึงรักษาพื้นที่ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) รวมถึงพื้นที่เกษตรกรรมระดับรองอย่าง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูงที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมในการผลิตอาหารและสินค้าเกษตร เพื่อสนองต่อนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก และสนับสนุนปรับเปลี่ยนการผลิตในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการผลิต (S3/N) เพื่อเพิ่มรายได้ลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรที่ประสงค์ดำเนินการ นอกจากนี้ พต. ยังจัดทำระบบประเมินสุขภาพดินในรูปแบบดิจิทัล (Digital Soil Card) สามารถแสดงผลเชื่อมโยงข้อมูลในแปลงเกษตรได้แบบเรียลไทม์ เพื่อให้เกษตรกรและ

ภาครัฐใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดการทรัพยากรดินได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว รวมทั้งรณรงค์สร้างการตระหนักรู้ถึงบทบาทของดินที่มีคุณภาพในเมือง โดยการใช้ที่ดินที่เหมาะสมจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างเมืองที่สมดุล เกื้อกูลชีวิต และตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

มิติที่ 3 การสร้างคุณค่าต่อสังคมและประเทศ

6. ให้แสดงผลลัพธ์ที่โดดเด่นของการดำเนินการของหน่วยงานที่ส่งผลกระทบเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข (ให้ตอบอย่างน้อย 2 ด้าน) โดยแสดงภาพเชิงสถิติที่ชัดเจนที่ทำให้เห็นผลลัพธ์จากการดำเนินการก่อน-หลัง การพัฒนาปรับปรุง (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร ด้านละ 2,000 ตัวอักษร)

ด้านเศรษฐกิจ

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เปลี่ยนกิจกรรมการผลิตจากพืชเชิงเดี่ยวสู่เกษตรผสมผสาน ส่งผลให้เกษตรกรทำการเกษตรได้ผลผลิตและรายได้ต่ำ กลับมาใช้พื้นที่ทำการเกษตรมีผลผลิตและรายได้สูงกว่าเดิม มีผลงานตั้งแต่ปี 2559 – 2567 รวม 1,058,610 ไร่ เกษตรกร 154,481 ราย โดยส่งผลให้รายได้สุทธิเกษตรกร หลังจากการปรับเปลี่ยนการผลิต เพิ่มขึ้น 4,265.88 บาทต่อไร่ หรือ 44,535.65 บาท ต่อครัวเรือน ลดปัญหาสินค้าเกษตร (ข้าว) ล้นตลาด ลดการขาดทุนรายได้จากการสนับสนุนหนี้สินของเกษตรกรจากความขาดทุนของราคาข้าวและต้นทุนการผลิต โครงการฯ ช่วยลดพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทั้งประเทศลงได้ประมาณร้อยละ 1.5 เป็นผลให้ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐงบประมาณชดเชยเงินช่วยเหลือเกษตรกร ตามโครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (1,000-1,500 บาท/ไร่) ที่ภาครัฐ ต้องช่วยเหลือผู้ปลูกข้าวหากยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนการผลิต ตั้งแต่ปี 2559-2567 งบประมาณสะสมทั้งสิ้น 6,196.0617 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณโครงการปรับเปลี่ยนฯ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สะสมรวมทั้งสิ้น 1,829.6483 ล้านบาท แสดงว่า โครงการปรับเปลี่ยนฯ สามารถลดงบประมาณไปสร้างมูลค่าได้ประมาณ 4,366.4134 ล้านบาท (ร้อยละ 70.47) รวมทั้งส่งผลให้ลดพื้นที่เพาะปลูกที่ไม่เหมาะสมลงร้อยละ 9 นอกจากนี้การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และบรรเทาผลกระทบจากฝนทิ้งช่วง ผลงานตั้งแต่ปี 2548-2567 รวม 745,485 บ่อ ปริมาณน้ำ 912.4617 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งผลให้เกษตรกรสามารถเก็บกักน้ำในฤดูฝนได้ไม่น้อยกว่า 745 ล้านลูกบาศก์เมตร และใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วงได้ไม่น้อยกว่า 1,490,970 ไร่ มีประสิทธิภาพกักเก็บน้ำได้เฉลี่ยร้อยละ 73 ต่อฤดูกาล เกษตรกรใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในการเลี้ยงต้นกล้าในระยะฝนทิ้งช่วง ปลูกไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปลูกผักบริเวณรอบขอบสระ ปลูกพืชไร่ และเลี้ยงปลา ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยก่อนได้รับแหล่งน้ำ 58,047 บาท/ครัวเรือน/ปี เพิ่มขึ้นเป็น 74,007 บาท/ครัวเรือน/ปี เพิ่มขึ้น 15,959 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 และจากการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ปีละ 3 ล้านซอง ครอบคลุมพื้นที่กว่า 3 ล้านไร่ ส่งผลให้เกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงร้อยละ 25-50 และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชร้อยละ 10-50

ด้านสังคม

พต. ยกระดับคุณภาพชีวิตหมอดินอาสาให้เป็นผู้นำเกษตรกรและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผ่านการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดใช้เคมีมากกว่า 10,000 กลุ่มทั่วประเทศ มีเกษตรกรเข้าร่วมมากกว่า 500,000 ราย ขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชระบบปลอดภัยเพื่อรองรับมาตรฐาน GAP และยกระดับเป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ PGS จำนวน 429 กลุ่ม 4,105 ราย ในพื้นที่ 12,048 ไร่ มีการต่อยอดเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS มี 102 ศูนย์ 35 จังหวัด และมีโครงการเกษตรกรอินทรีย์ในโรงเรียน มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละปี รวม 600 แห่ง พร้อมทั้งยกระดับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน จำนวน 2,427 ศูนย์ ให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่เกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการสร้างชุมชนต้นแบบ Zero Waste จำนวน 77 ชุมชน นำเศษวัสดุเหลือใช้จากไร่นาและในครัวเรือนมากกว่า 855 ตัน ผลิตปุ๋ยหมักมากกว่า 642 ตัน น้ำหมักชีวภาพ 90,320 ลิตร สารสำหรับทำความสะอาดคอกสัตว์ บำบัดน้ำเสีย ลดกลิ่นเหม็น 23,890 ลิตร สารป้องกันแมลงศัตรูพืช 14,300 ลิตร นำไปใช้ในพื้นที่มากกว่า 13,968 ไร่ ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว จากผลสำเร็จการใช้ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์สนับสนุนระบบเกษตรปลอดภัย/เกษตรกรอินทรีย์ พต. ได้จัดตั้งศูนย์ชีวภาพชุมชน (Community Biological Center : CBC LDD) ส่งเสริมการสร้างและให้ความรู้การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางพันธุกรรมของจุลินทรีย์ ทำให้เกษตรกรเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ เช่น ปุ๋ยชีวภาพ และสารชีวภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น เป้าหมาย จัดตั้ง 1 จังหวัด 1 ศูนย์ชีวภาพชุมชน นอกจากนี้จากภารกิจ พต. การจำแนกประเภทที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ถาวร ลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดินของประเทศ ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าไม้ถาวรที่ไม่เหมาะต่อการอนุรักษ์ 2.2 ล้านไร่ กำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมาย 1 ใน 9 พื้นที่ที่นำมาจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (คทช.)

ผลลัพธ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ ประสานงานบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนสนับสนุนการรวมตัวกลุ่มเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด เกษตรกรทำการผลิตระบบปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค สินค้ามีคุณภาพ ขายได้ราคา มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการจำแนกที่ดินช่วยสร้างความมั่นคงในสิทธิการใช้ที่ดินแก่ประชาชน เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืน

ด้านสิ่งแวดล้อม

การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ดินในระยะเวลา 62 ปีที่ผ่านมา พต. ได้ดำเนินงานตามภารกิจ เริ่มจากการสำรวจดินจนได้ฐานข้อมูลดิน ทำให้รู้ปัญหาทรัพยากรดินทั้งประเทศ มีการวิจัยพัฒนาแนวทางการจัดการดิน เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีการวางแผนการใช้ที่ดิน สร้างกลไกการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีผ่านเครือข่ายหมอดินอาสา และพัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรดินในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยการอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งวิธีกล ได้แก่ จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน-สูง พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และวิธีพืชการปลูกหญ้าแฝก ช่วยป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน รวมพื้นที่กว่า 1 ล้านไร่ต่อปี โดยในแต่ละปี พต. สนับสนุนหญ้าแฝกกว่า 200 ล้านกล้าให้เกษตรกรครอบคลุมพื้นที่ 500,000 ไร่ทั่วประเทศ ทำให้ปริมาณการสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างพังทลายลดลงร้อยละ 20 โดยลดลงเฉลี่ยจาก 1 ตัน/ไร่/ปี เป็น 0.5-0.8 ตันต่อไร่ต่อปีขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้หญ้าแฝกยังช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุและความชื้นในดิน และลดการสูญเสียไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมร้อยละ 42.86 45.50 และ 26.67 ตามลำดับ รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพดิน และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรรวมพื้นที่กว่า 1 ล้านไร่ต่อปี งานตามภารกิจ

ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยมีสถานะความเสื่อมโทรมของดินในปี 2565 คิดเป็นร้อยละ 26.6 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มความเสื่อมโทรมของที่ดิน ระดับ LOW และผลประเมินในปี 2567 มีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 18.4

นอกจากนี้ พต. ยังขับเคลื่อนเชิงรุกแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในภาคการเกษตร เช่น รมรณรงค์ลดเผาเศษวัสดุทางการเกษตรและส่งเสริมการไถกลบตอซัง ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินมากกว่า 192,000 กิโลกรัมต่อปี ส่งผลให้ลดการเผาในปี 2561 - 2567 รวมพื้นที่ 337,172 ไร่ ทั่วประเทศ ซึ่งช่วยลดการปล่อยคาร์บอนได้มากกว่า 586,333 ตันคาร์บอนไดออกไซด์ และช่วยลด PM 2.5 ได้กว่า 5,272 ตัน ตลอดจนดำเนินงานสนองพระราชดำริ ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ในการปกป้อง ปุ๋ยรักษาทรัพยากรในพื้นที่ปารธรรมชาติ/ป่าดั้งเดิม รวม 51 จังหวัด 60 แห่ง โดยศึกษาปริมาณจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ 4 กลุ่ม วิเคราะห์ความหลากหลายของจุลินทรีย์ดิน และสัตว์หน้าดิน พบความหลากหลายของเชื้อรามีความสัมพันธ์กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน และกลุ่มสัตว์หน้าดินที่พบในแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน

7. ให้แสดงผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างก้าวกระโดด นำไปสู่การขยับอันดับสำคัญของประเทศ หรือส่งผลต่อเงื่อนไข กฎ ระเบียบต่าง ๆ ในระดับประเทศ และมาตรฐานสากล (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. ได้ยกระดับการจัดทำข้อมูลดินและแผนที่ดินสู่ระบบดิจิทัลตามมาตรฐานสากล โดยพัฒนา Thai Soil Information System (ThaiSIS) ซึ่งรวบรวมข้อมูลดินกว่า 100,000 จุดทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาเกษตร การจัดการพื้นที่ และการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม ระบบ ThaiSIS ยังเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลระดับสากล เช่น GloSIS และ INSII ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น FAO และ AFACI ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของประเทศไทยในฐานะผู้นำด้านระบบข้อมูลดินในภูมิภาคเอเชีย ข้อมูลดินดิจิทัลของ พต. ยังสนับสนุนการรายงานตัวชี้วัดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงทางอาหาร (SDG 2) การจัดการดินอย่างยั่งยืน (SDG 15) และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SDG 13)

ห้องปฏิบัติการ พต. ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ด้วยระบบวิเคราะห์ตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017 และมาตรฐานความปลอดภัยห้องปฏิบัติการระดับต้นแบบของประเทศ เข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ (PT) อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค (RESOLAND) และโลก (GLOSOLAN-FAO) สะท้อนความพร้อมด้านบุคลากร เครื่องมือ ระบบคุณภาพ และผลวิเคราะห์ที่แม่นยำ น่าเชื่อถือ เทียบเคียงกับห้องปฏิบัติการระดับสากล พต. เป็นเจ้าภาพเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินประเทศไทย (TSLAN) ครอบคลุมหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน 46 ห้องปฏิบัติการ โดยจัดทำ SOP และกิจกรรม PT ส่งเสริมนักวิทยาศาสตร์ พต. เป็นผู้กำกับดูแลหน่วยงานเครือข่าย เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือของผลวิเคราะห์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เกิดฐานข้อมูลคุณภาพดินต่อยอดสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย การจัดการทรัพยากรดินในระยะยาว

การบริหารจัดการความเสื่อมโทรมของที่ดินด้วยแนวคิด LDN ภายใต้กรอบแนวคิดในการดำเนินงานตามเป้าหมายของอนุสัญญา UNCCD มีสมาชิก 197 ประเทศไทยเป็น 1 ใน 117 ประเทศที่จัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน (LDN) โดยจัดทำแนวปฏิบัติ ใช้ข้อมูลจากระดับโลก มาวิเคราะห์ร่วมกับฐานข้อมูลทรัพยากรดิน/ที่ดินของไทย ประเมินการเสื่อมโทรมของที่ดินจังหวัดและรายแปลง นำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์พัฒนาพื้นที่ จากผลประเมินของนิต้า ใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ พบว่า ไทยมีสถานะเสื่อมโทรมในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 18.4 มีแนวโน้มเสื่อมโทรมของที่ดินต่ำกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย และอยู่ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีเมื่อเทียบกับระดับโลก

มิติที่ 4 ความยั่งยืน

8. เพื่อให้องค์การเกิดความยั่งยืน และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลง ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หน่วยงาน มีการเตรียมความพร้อมขององค์การในมิติต่างๆ อย่างไร

8.1 การสร้างผู้นำในอนาคต (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. จัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) มีกระบวนการจัดทำแผนโดยเชิญผู้บริหาร ข้าราชการทุกระดับครอบคลุมทุกหน่วยงานเข้ามาร่วมระดมสมอง และนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรประจำปี ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรต้องทำการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องต่อความต้องการของบุคลากร และภารกิจของกรม เพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจของกรม ลดภาระงบประมาณ และเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้พร้อมต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แบ่งออกเป็น 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงาน 3) ด้านเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4) ด้านทักษะดิจิทัล 5) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 6) ด้านอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยในการทำงาน การเสริมสร้างอาชีพ และการส่งบุคลากรไปอบรมภายนอกหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายในการทำงานโดยในปี พ.ศ. 2567 และปี พ.ศ. 2568 รวมจำนวน 19 หลักสูตร 525 ราย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริหารระดับต้นและระดับกลาง โดยในปี พ.ศ. 2567 และปี พ.ศ. 2568 ได้จัดให้มีการอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน ทั้ง 77 จังหวัด และหลักสูตรเสริมสร้างพลังความเป็นผู้นำ เพื่อก้าวทันความเปลี่ยนแปลงให้กับผู้อำนวยการกอง/สำนักจำนวน 26 คน

8.2 การบริหารความเสี่ยงขององค์การ (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. ดำเนินการบริหารความเสี่ยงของแผนงานโครงการประจำปี และถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของภารกิจ พต. ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ในปี 2567 พต. ประเมินความเสี่ยงกิจกรรมหลักทั้ง 29 โครงการ ภายใต้แผนปฏิบัติการ โดยจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง วิเคราะห์ประเด็นความเสี่ยง ประเมินระดับความเสี่ยง พร้อมกำหนดมาตรการและกิจกรรมควบคุมความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ พบว่า พต. สามารถลดความเสี่ยงได้ร้อยละ 93 ของความเสี่ยงทั้งหมด โดยความเสี่ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 94.62 เป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะงานของ พต. ที่ต้องอาศัยการลงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และการประสานงานกับหลายภาคส่วน ความเสี่ยงด้านกฎหมาย/กฎระเบียบร้อยละ 2.87 เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านพื้นที่ เช่น การเข้าไปดำเนินการในเขตอุทยานหรือป่าสงวน ความซับซ้อนของกฎหมาย หรือขั้นตอนตามระเบียบที่เปลี่ยนแปลงบ่อย ความเสี่ยงด้านการเงินร้อยละ 2.15 เกิดจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรล่าช้าหรือไม่สอดคล้องกับระยะเวลาดำเนินการของโครงการ ส่วนความเสี่ยงด้านกลยุทธ์มีเพียงร้อยละ 0.36 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินที่ยังขาดการนำไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานโครงการ พต. จัดทำกลยุทธ์เพื่อบริหารความเสี่ยงขององค์การภายใต้กรอบของการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร (7S) ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายในของ พต. ที่มีผลต่อทิศทางการพัฒนา ได้ดังนี้ 1) ด้านกลยุทธ์ ควรมีการวางกลยุทธ์เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก และการปลูกฝังค่านิยมนี้ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านบุคลากร ควรมีการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมให้กับบุคลากร เพื่อสอดคล้องกับกระบวนการทำงานใหม่ และสร้างทักษะการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านปฏิบัติการ ปรับปรุงโครงสร้างให้ทันสมัย จัดทำกระบวนการ

ที่สอดคล้องยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาที่ทบทวนใหม่ และการบริหารงานแบบบูรณาการเชิงพื้นที่มากขึ้น

4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบสารสนเทศของ พต. กำหนดแผนการรองรับเพื่อลดระดับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อระบบสารสนเทศของ พต. ให้น้อยที่สุด

8.3 การบริหารความต่อเนื่องในภาวะวิกฤติ และการเตรียมความพร้อม ด้านบุคลากร เทคโนโลยี และด้านระบบงาน (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. จัดทำแผนดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องสำหรับการบริหารความพร้อมต่อภาวะวิกฤติ (Business Continuity Plan : BCP) เพื่อเตรียมความพร้อมต่อภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเหตุที่เกิดจากภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่เกิดจากการมุ่งร้ายต่อองค์กร รวมทั้งภัยที่เกิดจากการปฏิบัติงานซึ่งหากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานและการบริการ โดย พต. ได้จัดตั้งคณะกรรมการความต่อเนื่องของกรมพัฒนาที่ดิน คณะบริหารความต่อเนื่องของหน่วยงาน และทีมบริหารความต่อเนื่อง และเตรียมความพร้อมทั้งพื้นที่สำหรับสถานที่ปฏิบัติงานสำรอง วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นในการฟื้นคืนสภาพให้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งบุคลากรและผู้ให้บริการที่สำคัญ (ไฟฟ้า น้ำประปา เครือข่ายอินเทอร์เน็ต) สำหรับบริหารความต่อเนื่องเพื่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนวางกลยุทธ์ความต่อเนื่อง เพื่อการตอบสนองต่อเหตุการณ์ทันที ระยะสั้น และระยะยาว นอกจากนี้ด้านเทคโนโลยี พต. มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ เพื่อให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ พต. เป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้เตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในลักษณะที่ไม่ถูกต้องและการถูกคุกคามจากภัยต่าง ๆ ป้องกันโอกาสเกิดผลกระทบต่อองค์กรจากการเข้าถึงข้อมูลโดยผู้ที่ไม่ได้รับสิทธิ์ การสูญหายของข้อมูล และการถูกโจมตีจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ทางช่องโหว่ต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายภายนอก มีการวางแผนเตรียมความพร้อมโดยมีแนวปฏิบัติและกรอบมาตรฐานในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ แนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ และ PDPA รวมถึงมีกระบวนการตรวจจับและวิเคราะห์ภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างสม่ำเสมอ (SIEM) และแจ้งเตือนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ เมื่อมีภัยคุกคามทางไซเบอร์เกิดขึ้น

8.4 การกำหนดนโยบายและระบบการกำกับดูแล และตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและมีความครอบคลุมทั่วถึง (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงาน ผ่านระบบการบริหารแผนงานและยุทธศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายสำคัญทุกระดับ โดยถ่ายทอดเป้าหมายจากนโยบายสู่การปฏิบัติ มีแนวทางกำหนดตัวชี้วัดเพื่อวัดผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์และนโยบายสำคัญ มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผลด้วยระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน (PMS) และวางระบบวัดผลการดำเนินงาน แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ตัวชี้วัดระยะยาว เพื่อวัดผลสำเร็จของวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ กองแผนงานจะเป็นผู้วัดผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติราชการรายปี 2) ตัวชี้วัดระยะสั้น เป็นการวัดผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ ในระดับหน่วยงาน ภายใต้ข้อตกลงการปฏิบัติงาน IPA โดยคณะกรรมการตรวจติดตามผลการปฏิบัติงานตามข้อตกลงการปฏิบัติงานจะเป็นผู้ติดตามผลเป็นรายเดือนและรายไตรมาส และ 3) ตัวชี้วัดผลโครงการสำคัญเร่งด่วน (Flagship Project) เป็นการวัดผลโครงการสำคัญเร่งด่วนตามนโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จะเป็นผู้วัดผลงานเป็นรายวันและรายสัปดาห์ โดย พต. ได้รายงานผลผ่านระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSUR) ภายใน 30 วัน

หลังสิ้นไตรมาส ระบบติดตามงบประมาณ (e-budgeting) เป็นรายไตรมาส และระบบรายงานตัวชี้วัด (e-SAR) รอบ 6, 8 และ 12 เดือน จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว นำไปสู่การรวบรวมและจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ประกอบด้วย ชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) และข้อมูลสำหรับนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการทำงาน นำสู่การค้นหาค่าสาเหตุของปัญหา และนำเทคโนโลยีมาใช้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ และคาดการณ์ผลลัพธ์ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังประกาศเจตนารมย์ต่อต้านการทุจริตและกำหนดแผนการปฏิบัติงาน/มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต และเสริมสร้างความโปร่งใส ดังนี้ 1) แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ 2) แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม พค. 3) แผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริตโครงการปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ดินปัญหา 4) มาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของ พค. โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตามแผน ร้อยละ 100 และดำเนินการตามมาตรการครบถ้วนตามที่กำหนด โดยมีการนำผลประเมินมาวิเคราะห์หาจุดปรับปรุง กำหนดมาตรการและจัดทำแผนขับเคลื่อนเสนอผู้บริหารสั่งการหน่วยงานนำไปปฏิบัติ กำหนดเป็นตัวชี้วัด มีการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานในระยะ 6 และ 12 เดือน

9. อธิบายกระบวนการและความสำเร็จของการนำผลงานที่ได้รับรางวัลไปเป็นแนวปฏิบัติในวงกว้าง หรือนำไปขยายผลการดำเนินการในพื้นที่ หรือ หน่วยงานอื่น (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

การขยายผลหมอดินในระดับนานาชาติ เป็นการถอดบทเรียนความสำเร็จของหมอดินไทยพัฒนาเป็นหมอดินโลก (Global Soil Doctors Program) โดยสมัชชาความร่วมมือทรัพยากรดินโลก (Global Soil Partnership) ภายใต้โครงการอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เพื่อขยายผลในประเทศต่าง ๆ ที่มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ปัจจุบันขยายผลมากกว่า 20 ประเทศทั่วโลก พค. สนับสนุนอุปกรณ์วิเคราะห์ดินอย่างง่ายให้กับประเทศที่เข้าร่วมโครงการฯ ทุกปี รวมถึงทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้และขยายผลหมอดินในเอเชีย เริ่มที่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา พค. จัดแสดงนิทรรศการ/เสวนาในระดับนานาชาติ เช่น ปี 2565 เสวนาเรื่อง "ดินดี น้ำสมบูรณ์ เกื้อกูลชีวิต" แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการดินและน้ำอย่างยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายความร่วมมือทางด้านดิน ณ สำนักงานใหญ่ FAO ประเทศอิตาลี ปี 2566 ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “หมอดินอาสาและดินเพื่อโภชนาการ” ร่วมกับสมัชชาความร่วมมือทรัพยากรดินและหมอดินจาก 4 ภูมิภาคทั่วโลก ณ จังหวัดนครราชสีมา และปี 2567 เสวนาเรื่อง “เกษตรกรเข้มแข็ง ดินดี ชีวิตมีสุข” เป็นต้น

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ได้รับรางวัลเลิศรัฐ ปี 2561 ได้นำ Agri-Map ไปดำเนินการขยายผลในพื้นที่นาข้าวไม่เหมาะสมทั้ง 67 จังหวัด และไม่มีพื้นที่นาข้าวไม่เหมาะสม 10 จังหวัด ดำเนินการได้ครบทั้ง 77 จังหวัด ปี พ.ศ. 2559-2562 ดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาข้าวไม่เหมาะสมเป็นการผลิตใหม่ที่เหมาะสม จำนวน 459,187 ไร่ เกษตรกรได้รับประโยชน์ไม่น้อยกว่า 101,825 ราย และได้รับรางวัลเลิศรัฐประเภทขยายผลมาตรฐานการบริการในปี 2563 และดำเนินการต่อเนื่องถึงปี 2567 รวมพื้นที่ 1,058,610 ไร่ เกษตรกร 154,481 ราย

พค. พัฒนาชุดทดสอบดินภาคสนาม (LDD Test kit) ตั้งแต่ปี 2555 แจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินทุกจังหวัด และหมอดินอาสา โดยผลิตมากกว่า 4,500 ชุดต่อปี รองรับการวิเคราะห์ดินได้ 215,000 ตัวอย่างต่อปี และเชื่อมผลวิเคราะห์สู่ระบบ e-Service เพื่อแปลผลและให้คำแนะนำปุ๋ย ส่งเสริมการเข้าถึงบริการวิเคราะห์ดินระดับชุมชน สะท้อนศักยภาพห้องปฏิบัติการ พค. นำไปสู่การแบ่งปันองค์ความรู้กับประเทศสมาชิก รวมถึงเป็นผู้แทนเสนอการจัดทำวิธีวิเคราะห์ที่สอดคล้องกัน (Harmonize) ภายใต้เครือข่ายห้องปฏิบัติการ

วิเคราะห์ดินระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEALNET) และกิจกรรม PT เพื่อยกระดับผลวิเคราะห์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การดำเนินงานดังกล่าวเป็นต้นแบบของ GLOSOLAN

10. แสดงตัวอย่างผลงานที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ส่งผลลัพธ์และผลกระทบในเชิงบวกต่อประชาชนในวงกว้าง (ไม่เกิน 2,000 ตัวอักษร)

พต. มีภารกิจในการดูแลรักษาทรัพยากรดินครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรม 153 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 47 ของพื้นที่ประเทศ ด้วยข้อจำกัดของบุคลากรและบทบาทภารกิจเป็นหน่วยงานวิชาการ จึงสร้างกลไกการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีผ่านหมอดินอาสา และจำเป็นต้องบูรณาการทั้งฐานข้อมูลและการพัฒนาที่ดินในระดับพื้นที่กับทุกภาคส่วน มีตัวอย่างผลงาน ได้แก่

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นผลงานที่โดดเด่นของการบูรณาการหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่สร้างผลลัพธ์เชิงบวกอย่างมหาศาลต่อเกษตรกรไทย ความสำเร็จเกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด และทุกหน่วยงานมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายตั้งแต่บูรณาการฐานข้อมูล 17 ชั้นข้อมูล จัดทำแผนที่ Agri-Map นำไปสู่การกำหนดนโยบายการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะจากพื้นที่นาเป็นเกษตรผสมผสานพืชเศรษฐกิจสำคัญ (อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน) ปศุสัตว์ และประมง มีการกำหนดกลไกระดับกระทรวงฯ และระดับจังหวัดบูรณาการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่

โครงการพัฒนาพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ พัฒนาพื้นที่เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้สู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พื้นที่ 2.1 ล้านไร่ ใน 5 จังหวัด (ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ ยโสธร มหาสารคาม) ซึ่งได้รับการพัฒนามาไม่น้อยกว่า 50 ปี จากความร่วมมือหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน ส่งผลให้พื้นที่กว้างใหญ่ที่เคยมีสภาพไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีของประเทศไทย รูปแบบการบูรณาการการทำงานนำไปสู่การขยายการพัฒนาไปพื้นที่อื่น เช่น **โครงการจัดการพื้นที่ดินเค็มทุ่งเมืองเพี้ย** เป็นการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ 768,000 ไร่ ผลงานปี 2543-2568 พื้นที่ 80,473 ไร่ โดยพัฒนาพื้นที่ดินเค็มจัด เพาะเลี้ยงปลากะพง ปูทะเล และกุ้งก้ามกราม เป็น product champion ของขอนแก่น **พื้นที่ดินเค็มปานกลาง** วิจัยร่วมกับ SCG ปุ๋ยยูเรียคัลตัส และร่วมมือกับ กฟผ. และ ม.แม่โจ้ วิจัยยิปซัมปรับปรุงดินเค็ม **พื้นที่ดินเค็มน้อย** ลดระดับน้ำใต้ดิน นำน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้ในการปลูกผัก และพื้นที่ที่มีศักยภาพการแพร่กระจายเกลือ **พื้นที่ไม่เค็ม** พต. ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา ปลูกไม้ยืนต้นพันธุ์ไม้ป่า และร่วมกับ อบก. และ ชกส. ดำเนินนโยบายคาร์บอนเครดิต จากกิจกรรมดังกล่าวเกิดผลลัพธ์และความสำเร็จของการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน นำไปสู่ศูนย์ความเป็นเลิศด้านดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

